

Макарова О. В.

<https://orcid.org/0000-0002-0208-9737>

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ, БІЖЕНЦІВ ТА ОСІБ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ДОДАТКОВОГО АБО ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ, В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті досліджено коло суб'єктів публічної адміністрації, які забезпечують права внутрішньо переміщених осіб, біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, в Україні в умовах воєнного стану.

Обґрунтовано, що реалізація прав цих категорій осіб здійснюється не в межах однієї універсальної процедури, а через сукупність різних адміністративних дій: взяття внутрішньо переміщеної особи на облік, видачу довідки, призначення допомоги на проживання, забезпечення доступу до тимчасового житла, соціальних, освітніх і медичних послуг, а також через розгляд заяви про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.

Розкрито роль Кабінету Міністрів України, Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України, Державної міграційної служби України, органів соціального захисту населення, центрів надання адміністративних послуг, органів місцевого самоврядування, військових адміністрацій, Пенсійного фонду України, Державної служби зайнятості, закладів освіти й охорони здоров'я, системи безоплатної правничої допомоги, судів та Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Доведено, що основні проблеми полягають не у відсутності необхідних суб'єктів, а в недостатній узгодженості їхніх процедур, частих змінах підзаконного регулювання, нерівній спроможності територіальних громад, цифровому розриві та складності оскарження рішень.

Запропоновано спрямувати подальше вдосконалення на усунення процедурних розривів між обліком і призначенням допомоги, довідкою і доступом до житла, цифровою послугою і можливістю офлайн-звернення, а також між поданням заяви про міжнародний захист і доступом до перекладу та правничої допомоги.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, біженці, додатковий і тимчасовий захист, публічна адміністрація, воєнний стан.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану захист осіб, які були змушені залишити місце проживання або звернутися по міжнародний захист, набув значення окремого напрямку публічного адміністрування. Його складність полягає не лише у кількості адресатів допомоги, а передусім у тому, що різні категорії осіб проходять різні адміністративні процедури: внутрішньо переміщені особи взаємодіють з органами соціального захисту населення, органами місцевого самоврядування територіальних громад, центрами надання адміністративних послуг, Пенсійним фондом України та іншими органами й установами, тоді як біженці й особи, які потребують додаткового або тимчасового захисту, залежать насамперед від міграційної процедури, докумен-

тування та рішень Державної міграційної служби України. Матеріали Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців щодо планування реагування на 2026 рік підтверджують, що для України ця сфера залишається масштабною і довготривалою, а отже потребує узгодженої системи компетенцій, процедур і відповідальних суб'єктів [1].

Конституційною основою такого регулювання є насамперед ст. 3 Конституції України, яка ставить людину, її життя, гідність і безпеку в центр діяльності держави; ст. 19, яка зобов'язує органи влади діяти лише на підставі та в межах закону; ст. 24, яка закріплює принцип рівності; ст. 40, яка гарантує право на звернення; ст. 46, яка закріплює право на соціальний захист; ст. 55 щодо судового

захисту; ст. 64 щодо меж обмеження прав в умовах воєнного стану [2].

Спеціальний режим щодо внутрішньо переміщених осіб визначається Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» № 1706-VII. Цей акт установлює поняття внутрішньо переміщеної особи, прив'язує реалізацію спеціальних гарантій до факту взяття на облік, передбачає функціонування Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб та закріплює гарантії реалізації прав зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб за фактичним місцем перебування [3].

Спеціальний режим щодо іноземців і осіб без громадянства, які шукають захисту в Україні, визначається Законом України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» № 3671-VI, який регламентує процедури звернення, розгляду заяви, документування, права шукачів захисту, права визнаних біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, а також правовий режим тимчасового захисту [12]. Війна змінила і порядок роботи органів влади на місцях: відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII частина управлінських функцій у таких умовах здійснюється через військові адміністрації [13].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика правового становища переміщених осіб в Україні вже має значний науковий доробок. У працях К. Крахмальової, В. Михайловського, Л. Наливайко, А. Коршун, Я. Пасічник, О. Стрельченко, Д. Лісова, М. Мельникович, Є. Мінакової та Д. Селіхова розглянуто адміністративно-правовий статус внутрішньо переміщених осіб, гарантії їхніх прав, питання соціального захисту, документування, житлового забезпечення, адаптації, інтеграції, цифровізації публічних послуг, а також роль органів державної влади, місцевого самоврядування, міжнародних і громадських організацій у цій сфері [4–11].

Водночас більшість наявних досліджень зосереджена переважно на окремих категоріях переміщених осіб або на конкретних напрямках їх підтримки. Менш розробленим залишається питання цілісної системи суб'єктів публічної адміністрації, які в умовах воєнного стану забезпечують права внутрішньо переміщених осіб, біженців та осіб, що потребують додаткового або тимчасового захисту. Недостатньо з'ясованими залишаються також розподіл компетенції між такими суб'єктами, їхня взаємодія та процедурні розриви, що можуть ускладнювати фактичну реалізацію гарантованих прав.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні та систематизації кола суб'єктів публічної адміністрації, які в умовах воєнного стану забезпечують реалізацію прав внутрішньо переміщених осіб, біженців, а також осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, з урахуванням розподілу їхніх повноважень та проблем взаємодії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб, біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, здійснюється за різними правовими процедурами. Для внутрішньо переміщених осіб основне значення має підтвердження факту внутрішнього переміщення та взяття особи на облік. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» до цієї категорії належать громадяни України, іноземці або особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах і були змушені залишити місце проживання внаслідок збройного конфлікту, тимчасової окупації, проявів насильства, порушень прав людини або надзвичайних ситуацій. Факт внутрішнього переміщення підтверджується довідкою про взяття на облік, що прямо передбачено ст. 4 цього Закону; відомості про таких осіб вносяться до Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб відповідно до ст. 4-1 [3].

Для біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, визначальною є не процедура обліку внутрішньо переміщених осіб, а звернення із заявою про визнання відповідного статусу. Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» передбачає реєстрацію заяви, проведення співбесіди, розгляд поданих відомостей і документів, а також прийняття рішення про оформлення документів або відмову в такому оформленні. Остаточне рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, приймається за результатами розгляду особової справи та письмового висновку компетентного органу [12].

Тимчасовий захист має окрему правову природу. Він не зводиться ні до обліку, ні до індивідуальної процедури визнання біженцем. Відповідно до ст. 26 Закону №3671-VI рішення про надання тимчасового захисту приймає Кабінет Міністрів України. Отже, у досліджуваній сфері слід розмежовувати щонайменше три процедури: взяття на облік внутрішньо переміщених осіб, розгляд заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та надання тимча-

сового захисту за рішенням Кабінету Міністрів України [12].

Суб'єктний склад у сфері забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб, біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, доцільно розкривати через конкретні адміністративні процедури, у яких бере участь особа.

Законодавчі та урядові засади забезпечення прав переміщених осіб формуються насамперед Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України. Верховна Рада України визначає правовий статус внутрішньо переміщених осіб, біженців, осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, зокрема через Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», Закон України «Про правовий режим воєнного стану», а також Закон України «Про безоплатну правничу допомогу» в частині доступу цих осіб до правничих послуг [3; 12; 13; 15].

Кабінет Міністрів України деталізує порядок реалізації окремих гарантій внутрішньо переміщених осіб у низці підзаконних актів: постанові від 1 жовтня 2014 р. №509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб», постанові від 20 березня 2022 р. №332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам», постанові від 29 квітня 2022 р. №495 «Деякі заходи з формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб», постанові від 1 вересня 2023 р. №930 «Деякі питання функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб», а також постанові від 25 жовтня 2024 р. №1225 «Про реалізацію експериментального проєкту щодо надання субсидії на оплату вартості або частини вартості найму (оренди) житлового приміщення (частини житлового приміщення) та компенсації частини податку на доходи фізичних осіб або єдиного податку та військового збору» [18–22].

У сфері підтримки внутрішньо переміщених осіб важливе місце посідає Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України. Постановою Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2025 р. №1636 «Деякі питання Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності» внесено зміни до Положення про це Міністерство. Зокрема, до його завдань віднесено формування та реалізацію державної політики з питань сприяння реалізації прав і свобод внутрішньо переміщених осіб,

їх підтримки, адаптації та інтеграції за новим місцем проживання, а також створення умов для добровільного повернення до покинутого місця проживання [23].

Практичне значення цих повноважень полягає в тому, що Міністерство не лише формує загальні підходи до державної підтримки внутрішньо переміщених осіб, а й координує діяльність центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо захисту їхніх прав, надання соціальної підтримки, виконання державних і регіональних програм, а також організації соціальних послуг. Окремо Положення передбачає участь Міністерства у формуванні механізму супроводу внутрішньо переміщених осіб, інформуванні їх про можливості працевлаштування, здобуття освіти та отримання інших послуг у відповідних населених пунктах [23].

До повноважень Міністерства також віднесено координацію діяльності щодо утворення місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб, забезпечення мінімально необхідних вимог у таких місцях, формування та актуалізацію узагальненої бази місць тимчасового проживання. Крім того, Міністерство координує питання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на будівництво нового житла, реконструкцію житлових будинків і гуртожитків, а також переобладнання нежитлових приміщень у житлові для формування фондів житла тимчасового проживання. Це свідчить, що його роль у сфері внутрішньо переміщених осіб охоплює не тільки соціальні виплати, а й ширший комплекс питань – від інтеграції та соціальної адаптації до тимчасового проживання і залучення міжнародної допомоги [23].

На місцевому рівні значна частина практичних питань, пов'язаних із підтримкою внутрішньо переміщених осіб, вирішується органами місцевого самоврядування. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» відносить до повноважень виконавчих органів сільських, селищних і міських рад питання соціально-економічного розвитку відповідних територій, управління закладами освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури і спорту, а також вирішення окремих питань соціального захисту населення. Відповідні повноваження закріплені, зокрема, у ст. 27, 32 і 34 цього Закону. Тому фактичний доступ внутрішньо переміщених осіб до тимчасового житла, школи, медичної допомоги, соціального супроводу та інших місцевих послуг залежить не лише від загальнодержавного регулювання, а й від організаційної та фінансової

спроможності конкретної територіальної громади [14].

В умовах воєнного стану окремі повноваження на місцях можуть здійснювати військові адміністрації. Відповідно до ч. 1 ст. 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» військові адміністрації є тимчасовими державними органами, які можуть утворюватися на територіях, де введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадського порядку і безпеки, а також охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. Їхні повноваження визначені ст. 15 цього Закону і охоплюють, зокрема, питання, пов'язані із забезпеченням життєдіяльності відповідних територій, використанням ресурсів, роботою підприємств, установ та організацій, а також реалізацією заходів правового режиму воєнного стану [13].

У сфері біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, ключову роль відіграє Державна міграційна служба України. Відповідно до Положення про ДМС, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. №360, ДМС є центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику, зокрема у сферах міграції, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів [24].

На відміну від внутрішньо переміщених осіб, для яких першочерговим є взяття на облік і отримання довідки, для шукачів міжнародного захисту визначальною є індивідуальна процедура розгляду заяви. Вона включає подання заяви, попередній розгляд, оформлення документів для вирішення питання про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, вивчення обставин справи, підготовку письмового висновку та прийняття остаточного рішення. Зокрема, ст. 9 Закону № 3671-VI передбачає підготовку письмового висновку та направлення особової справи заявника до центрального органу виконавчої влади для прийняття остаточного рішення, а ст. 10 визначає порядок прийняття рішення за заявою [12].

Якщо під час розгляду заяви виникає потреба перевірити достовірність поданих відомостей або встановити особу заявника, ДМС може взаємодіяти зі Службою безпеки України та іншими органами державної влади. Такі перевірки передбачені, зокрема, ч. 6–7 ст. 9 та ч. 2 ст. 10 Закону № 671-VI [12].

Державна прикордонна служба України бере участь у процедурі тоді, коли особа заявляє про

намір отримати захист під час перетинання державного кордону або після його перетинання. Її роль полягає не у вирішенні питання про визнання особи біженцем чи особою, яка потребує додаткового захисту, а у забезпеченні первинного спрямування такої особи до компетентного органу [12].

Окремо Закон № 3671-VI регулює питання тимчасового захисту. На відміну від процедури визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, тимчасовий захист пов'язаний не з індивідуальним розглядом кожної заяви по суті, а з рішенням держави про реагування на масове прибуття осіб, які потребують невідкладного захисту. Відповідно до ст. 26 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» Кабінет Міністрів України приймає рішення про тимчасовий захист осіб та про припинення тимчасового захисту, затверджує зразки документів для таких осіб, а також визначає порядок забезпечення їх працевлаштуванням, навчанням, медичною допомогою, пенсіями, грошовою допомогою та житлом. Отже, у цій частині Кабінет Міністрів виступає не лише як орган загального управління, а як суб'єкт, від рішення якого залежить запуск самого механізму тимчасового захисту [12].

Первинна взаємодія внутрішньо переміщеної особи з публічною адміністрацією зазвичай починається з подання заяви про взяття на облік та отримання довідки внутрішньо переміщеної особи. У цій процедурі беруть участь органи соціального захисту населення, уповноважені особи виконавчих органів сільських, селищних і міських рад, центри надання адміністративних послуг, а також електронні сервіси Дії [18; 26].

Після взяття на облік внутрішньо переміщених осіб взаємодія з публічною адміністрацією не завершується, а переходить у площину отримання конкретних послуг і видів підтримки і залежить від звернення до різних органів та установ. Органи соціального захисту населення беруть участь у призначенні соціальної підтримки, зокрема допомоги на проживання, порядок надання якої визначено постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» [19].

Пенсійний фонд України забезпечує питання пенсійного забезпечення, а також залучений до окремих житлово-виплатних механізмів, зокрема експериментального проєкту щодо надання субсидії на оплату найму житла для внутрішньо переміщених осіб, запровадженого постановою

Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2024 р. № 1225 [22; 25].

Державна служба зайнятості забезпечує супровід у питаннях пошуку роботи, професійної адаптації та реалізації державних програм сприяння зайнятості [31].

Заклади освіти й охорони здоров'я, а також відповідні органи управління на місцевому рівні забезпечують практичний доступ внутрішньо переміщених осіб до навчання, медичної допомоги та супровідних послуг [28; 32; 33].

Окреме місце займає система безоплатної правничої допомоги, оскільки саме вона забезпечує юридичний супровід у спорах щодо обліку внутрішньо переміщених осіб, соціальних виплат, житла, документування, рішень ДМС та судового оскарження. Відповідно до п. 14 ч. 1 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» внутрішньо переміщені особи мають право на всі види правничих послуг, передбачених ч. 2 ст. 13 цього Закону [15].

Натомість п. 10 ч. 1 ст. 14 цього Закону передбачає для осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», право на правничі послуги, передбачені пунктами 2 і 3 ч. 2 ст. 13, з моменту подання заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового чи тимчасового захисту, до прийняття остаточного рішення за заявою [15].

Захист прав внутрішньо переміщених осіб, біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, здійснюється кількома взаємопов'язаними способами. По-перше, особа може оскаржити рішення, дію чи бездіяльність органу публічної адміністрації в адміністративному порядку, якщо такий порядок передбачений відповідною процедурою. По-друге, вона має право звернутися до адміністративного суду: відповідно до ч. 1 ст. 5 Кодексу адміністративного судочинства України кожна особа може просити суд про захист, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень порушено її права, свободи або законні інтереси. Для іноземців та осіб без громадянства це право також прямо підтверджується ч. 7 ст. 5 КАС України, згідно з якою вони користуються в Україні таким самим правом на судовий захист, що й громадяни та юридичні особи України [16].

По-третє, особа може звернутися до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» передбачає, що

Уповноважений здійснює діяльність, зокрема, за зверненнями громадян України, іноземців, осіб без громадянства або їхніх представників, а ст. 17 цього Закону визначає порядок розгляду таких звернень [17].

Водночас забезпечення прав переміщених осіб фактично виходить за межі діяльності лише органів державної влади та місцевого самоврядування. У цій сфері істотну допоміжну роль виконують міжнародні організації та неурядові партнери, зокрема Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців [1], Міжнародна організація з міграції, Міжнародний Комітет Червоного Хреста, Товариство Червоного Хреста України, благодійний фонд «Право на захист», гуманітарні та правозахисні організації. Вони не є суб'єктами владних повноважень і не ухвалюють адміністративних рішень щодо статусу особи, призначення державної допомоги чи надання житла. Водночас їхня діяльність має практичне значення для інформування, правового консультування, гуманітарної підтримки, моніторингу потреб і супроводу вразливих категорій осіб.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб, біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, здійснюється через поєднання законодавчого регулювання, урядових процедур, діяльності центральних органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, військових адміністрацій, сервісних установ і механізмів правового захисту. У цій сфері немає одного універсального органу, який супроводжує особу на всіх етапах. Навпаки, реалізація прав залежить від того, наскільки узгоджено діють Кабінет Міністрів України, Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України, Державна міграційна служба України, органи соціального захисту населення, ЦНАПи, органи місцевого самоврядування, Пенсійний фонд України, Державна служба зайнятості, заклади освіти й охорони здоров'я, система безоплатної правничої допомоги, суди та Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

Основні проблеми чинної системи полягають не у відсутності необхідних суб'єктів, а в недостатній узгодженості процедур між ними. На практиці це проявляється у частих змінах підзаконного регулювання, різній організаційній і фінансовій спроможності громад, залежності виплат і послуг від якості міжвідомчого обміну даними, цифровому розриві, складності адміністративного та судового оскар-

ження, а також у недостатньому інформуванні осіб про їхні права і порядок звернення. Для внутрішньо переміщених осіб особливо проблемними залишаються зв'язок між довідкою, виплатами, житлом і місцевими послугами; для шукачів міжнародного захисту – доступність процедури, строки розгляду, доказування обставин і правничий супровід.

Важливу допоміжну роль у цій сфері виконують міжнародні організації та неурядові партнери. Вони не є суб'єктами владних повноважень і не ухвалюють адміністративних рішень щодо статусу особи, призначення виплат або надання житла. Водночас їхня участь має практичне значення для гуманітарної допомоги, правового консультування, інформування, моніторингу потреб і підтримки вразливих категорій осіб. Тому взаємодія органів публічної адміністрації з такими партнерами має розглядатися як важлива умова фактичної доступності допомоги, але не як заміна державних гарантій.

Подальше вдосконалення законодавства й адміністративної практики доцільно спряму-

вати на усунення конкретних процедурних розривів: між взяттям внутрішньо переміщених осіб на облік і призначенням допомоги; між отриманням довідки і доступом до житла; між цифровою послугою і можливістю скористатися нею офлайн; між поданням заяви про міжнародний захист і доступом до перекладу та безоплатної правничої допомоги; між рішенням органу влади і реальною можливістю його оскарження. Перспективними напрямками подальших досліджень є стабільність базових гарантій внутрішньо переміщених осіб в умовах частих змін урядових постанов, уніфікація адміністративного маршруту внутрішньо переміщених осіб в територіальних громадах, а також підвищення процесуальної доступності процедури міжнародного захисту для осіб без документів, без знання української мови або без належного правового супроводу. Ці питання мають безпосереднє значення для того, щоб законодавчо гарантовані права переміщених осіб були реалізовані не лише формально, а й фактично.

Список літератури:

1. UNHCR. Ukraine Situation: UNHCR's 2026 plans and financial requirements. 2026. URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/download/120716>.
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. №254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
3. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 р. №1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>.
4. Крахмальова К. О. Поняття, ознаки та зміст адміністративно-правового статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні. Часопис Київського університету права. 2015. № 4. С. 114–118.
5. Михайловський В. Загальні засади адміністративно-правового статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні. Jurnalul juridic national: teorie și practică. 2017. № 2. С. 85–87.
6. Наливайко Л. Р., Коршун А. А. Правовий статус внутрішньо переміщених осіб: теорія та практика: монографія. Київ: Хай-Тек Прес, 2023. 192 с.
7. Пасічник Я. О., Стрельченко О. Г. Адміністративно-правовий статус внутрішньо переміщених осіб в умовах військового стану. Наукові перспективи. 2023. № 5(35). С. 662–672.
8. Лісов Д. А. Внутрішньо переміщена особа як суб'єкт соціального захисту в Україні. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2025. № 2(50). С. 158–168.
9. Мельникович М. Правова соціалізація внутрішньо переміщених осіб в Україні. Академічні візії. 2025. Вип. 46. С. 1–9.
10. Мінакова Є. В. Інституційна система забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану: теоретичні та правові аспекти. Наука і техніка сьогодні. 2023. № 12(26). С. 169–181.
11. Селіхов Д. А. Механізм забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб органами місцевого самоврядування. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. № 4. С. 34–39.
12. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8 липня 2011 р. № 3671-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>.
13. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
14. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>.
15. Про безоплатну правничу допомогу: Закон України від 2 червня 2011 р. № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>.

16. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.
17. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр#Text>.
18. Про облік внутрішньо переміщених осіб: постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-п#Text>.
19. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам: постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. №332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-п#Text>.
20. Деякі заходи з формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб: постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 р. №495. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/495-2022-п#Text>.
21. Деякі питання функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб: постанова Кабінету Міністрів України від 1 вересня 2023 р. №930. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/930-2023-п#Text>.
22. Про реалізацію експериментального проекту щодо надання субсидії на оплату вартості або частини вартості найму (оренди) житлового приміщення (частини житлового приміщення) та компенсації частини податку на доходи фізичних осіб або єдиного податку та військового збору: постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2024 р. № 1225. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1225-2024-п#Text>.
23. Деякі питання Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності: постанова Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2025 р. №1636. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1636-2025-п#Text>.
24. Про затвердження Положення про Державну міграційну службу України: постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 360. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/360-2014-п#Text>.
25. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України: постанова Кабінету Міністрів України від 23 липня 2014 р. № 280. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-п#Text>.
26. Видача довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи. Гід з державних послуг. URL: <https://guide.diiia.gov.ua/view/vydacha-dovidky-pro-vziattia-na-oblik-vnutrishno-peremishchenoi-osoby-e0d66712-cab9-43a2-8f11-2daa4b395bc6>.
27. Набуття статусу біженця або додаткового захисту. Державна міграційна служба України. URL: <https://dmsu.gov.ua/poslugi/nabuttya-statusu-bizhencya-abo-dodatkovogo-zaxistu.html>.
28. Переселенцям мають надавати медичні послуги незалежно від місця проживання чи реєстрації. Міністерство охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/uk/pereselencjam-majut-nadavati-medichni-poslugi-nezalezno-vid-miscja-prozhivannja-chi-reestracii>.
29. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2024 році. URL: <https://ombudsman.gov.ua/report-2024>.
30. Єдина інформаційна система соціальної сфери. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/e-servisy/yeiss>.
31. Про зайнятість населення: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>.
32. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
33. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.

Makarova O. V. SYSTEM OF PUBLIC ADMINISTRATION BODIES IN THE FIELD OF SECURING THE RIGHTS OF IDPS, REFUGEES AND PERSONS IN NEED OF ADDITIONAL OR TEMPORARY PROTECTION UNDER MARTIAL LAW

The article examines public administration bodies involved in securing the rights of internally displaced persons, refugees and persons in need of additional or temporary protection in Ukraine under martial law.

It is argued that these rights are realized not through one universal procedure, but through several administrative actions. For internally displaced persons, the key stages are registration, issuance of an IDP certificate, access to living allowance, temporary accommodation, social, educational and medical services, and employment support.

For refugees and persons in need of additional protection, the decisive element is the individual procedure for submitting and considering an application and adopting a decision by the competent migration authority.

The article clarifies the role of the Cabinet of Ministers of Ukraine, the Ministry of Social Policy, Family and Unity of Ukraine, the State Migration Service of Ukraine, social protection authorities, administrative service centres, local self-government bodies, military administrations, the Pension Fund of Ukraine, the State Employment Service, educational and health care institutions, the free legal aid system, courts and the Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights.

The study shows that the main difficulties are caused by poor coordination between procedures, frequent amendments to subordinate legislation, unequal capacity of local communities, digital exclusion and complicated mechanisms for challenging administrative decisions.

Further improvement should focus on eliminating gaps between registration and assistance, an IDP certificate and access to housing, digital services and offline alternatives, as well as between an application for international protection and access to interpretation and legal aid.

Keywords: *internally displaced persons, refugees, additional and temporary protection, public administration, martial law.*

Дата першого надходження статті до видання: 24.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 11.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.05.2026